

מקורות התורה

10 - המסורה בבית ראשון: ממשה עד עזרא

A] THE PROCESS OF MESORAH AS TRANSMISSION¹

1. משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרו לאנשי כנסת הגדולה

אבות א-א

2. משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לשופטים ושופטים לנביאים ונביאים לחגי ולזכריה ולמלאכי. חגי זכריה ומלאכי מסרו לאנשי כנסת הגדולה

אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק א

- What was the material transmitted as part of this Mesorah?
- (i) Halacha Received from Sinai; (ii) Halachot derived from derashot made by the Sanhedrin in each generation which are passed down (subject to revision by a future Sanhedrin); (iii) Rabbinic Legislation made by the Sanhedrin in each generation which is passed down (subject to revision by a future Sanhedrin)
- See Appendix 1 for ONE line of transmission from Sinai.
- See Appendix 2 for the line of Mesorah listed by the Rambam in Mishne Torah

3. תנו רבנן, כיצד סדר משנה? משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פירקו. נסתלק אהרן וישב לשמאל משה. נכנסו בניו ושנה להן משה פירקו, נסתלקו בניו נכנסו זקנים ושנה להן משה פירקו, נסתלקו זקנים, נכנסו כל העם ושנה להן משה פירקו. נמצאו ביד אהרן ארבעה, ביד בניו שלשה, וביד הזקנים שנים, וביד כל העם אחד. נסתלק משה, ושנה להן אהרן פירקו. נסתלק אהרן שנו להן בניו פירקו. נסתלקו בניו, שנו להן זקנים פירקו. נמצא ביד הכל ארבעה. מכאן אמר רבי אליעזר: חייב אדם לשנות לתלמידו ארבעה פעמים

עירובין נד:

- In what way does this source address the concern of 'broken telephone' ('chinese whispers' if you're English!)
- What does משנה literally mean?
- What is the meaning of וּשְׁנַתְּם לְבִנְיָךְ?

B] THE END OF MOSHE'S LIFE

4. בְּעֵבֶר הֵי־רֶדֶן בְּאֶרֶץ מוֹאָב הוֹאִיל מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר

דברים אה

5.

וַיְהִי בְּסוֹף הָאַרְבָּעִים שָׁנָה, בְּרֵאשִׁי חֹדֶשׁ שְׁבָט, הִקְהִילֵם, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, וְאָמַר לָהֶם: הִנֵּה קָרַב זְמַן מוֹתִי, וְלָכֵן מִי שִׁשְׁמַע מִמֶּנִּי שְׂמוּעָה וְשִׁכְחָה - יָבֹא וַיִּשְׁאַל וַיִּאֲבָרְרָנָה לוֹ, וּמִי שִׁנְסַתְפָּקָה לוֹ שְׂאֵלָה - יָבֹא וַיִּאֲבָרְנָה לוֹ. אָמַר הַכֹּתוּב: "הוֹאִיל מֹשֶׁה בְּאֶרֶץ אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת לֵאמֹר", וְכך אָמְרוּ הַחֲכָמִים בְּסִפְרֵי⁸: "כֹּל שִׁשְׁכַח הַלְכָה אַחַת יָבֹא וַיִּשְׁנֶה, וְכֹל שִׁישׁ לוֹ לְפָרֵשׁ יָבֹא וַיִּפְרֹשׁ". וְאִמְתּוּ מִפִּי הַשְּׂמוּעוֹת, וְלִמְדוּ הַפְּרוּשִׁים, בְּמִשְׁךְ אוֹתוֹ הַזְּמַן שִׁמְרָאשׁ חֹדֶשׁ שְׁבָט עַד שְׁבָעָה בְּאֶדְר. וְכֹאשֶׁר הָיָה לְפָנָי מוֹתוֹ - נִגַּשׁ לְכַתִּיבָהּ, וְכָתַב שְׁלוּשָׁה עָשָׂר סֵפֶר תּוֹרָה גְּוִילִים, כָּלֶם⁹, מִבֵּית 'בְּרֵאשִׁית' עַד לְמַד

1. Note - there are other 'modes' of Mesorah - see future MHT shiurim

"ישראל, ונתן ספר לכל שבט ללכת בדרכיו, והשלושה עשר נתנו ללוויים, ואמר להם¹⁰: "לקח את ספר התורה" וכו'. אחר כך עלה לקר בחצות יום שבעה באדר, כפי מה שדקדקה השבילה, והיה זה מותו בשבילנו, לפי שחסרנו אותו, והחיים בשבילו, למה שעלה אליו. וכך אמרו, עליהם השלום¹¹: "משה רבנו לא מת, אלא עלה ומשמש במרום". והדבור על זה ארך מאד מאד, ואין זה מקומו.

הקדמת הרמב"ם למשנה

6.

וכאשר מת, עליו השלום, והוא כבר מסר ליהושע מה שנתן לו מן הפרוש, התבונן בו יהושע ואנשי דורו. וכל מה שקבל ממנו הוא או אחד הנקנים - אין בו דין ודברים, ולא נפלה בו מחלקת; ומה שלא שמע בו דבר מן הנביא עליו השלום¹², מן הענפים¹³ - הוציא הדין בו בהקש¹⁴, בחקים השלושה עשר הנתונים לו¹⁵ כסיני, והן "שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן"¹⁶. ומאותם הדינים שהוציאו - דברים שלא נפלה בהם מחלקת, אלא הייתה עליהם הסכמה; ומהם - מה שנתפלה בו מחלקת בין שתי סברות, והקיש זה הקש ונתחזק אצלו, והקיש זה הקש ונתחזק אצלו. כי המדות הוכחו¹⁷ יקרה בהקשיהן המקרה הזה. וכאשר ארעה זאת המחלקת - הלך אחר הרב, לפי שאמר ה'¹⁸: "אחרי רבים להטות".

(ב) ודע, כי הנבואה אינה מועילה בעיון בפרוש התורה, ובהוצאת הענפים¹ בשלש עשרה מדות, אלא מה שיעשוהו יהושע ופינחס בענין העיון והקש, הוא אשר יעשו רבינא ורב אשי. ואמנם יתרון הנביא ופעלו בתורה מה הוא - הנה הוא, חי נפשי, מן

הקדמת הרמב"ם למשנה

C] THE TRANSITION TO YEHOSHUA, OTNIEL AND SHMUEL

7. ודבר ה' אל משה פנים אל פנים באשר ידבר איש אל רעהו ושב אל המחנה ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל:

שמות לגיא

8. ויהי אחרי מות משה עבד ה' ויאמר ה' אל יהושע בן נון משרת משה לאמר: לא ימוש ספר התורה הזה מפיד והגית בו יומם ולילה למען תשמר לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכך ואז תשפיל

יהושע א,א,ח

- Was Yehoshua a Navi and if so how did his nevuah differ from that of Moshe?

9. כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה

יבמות מט:

- What is the difference between these two visions?

10. ונתתה מהודך עליו (במדבר כ"ג) - ולא כל הודך. זקנים שבאותו הדור אמרו: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה. אוי לה לאותה בושה; אוי לה לאותה כלימה! (כ"ט"ס - שזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו)

בבא בתרא עה.

- What is the underlying message of this Midrash?
- What are the main differences between the sun and moon? How are Chazal using this image to communicate the main differences between Moshe's Torah and Yehoshua's?
- For more mekorot dealing with the essential nature of Moshe's nevuah, see Appendix 3

11. אמר רב יהודה אמר רב: בשעה שנפטר משה רבינו לגן עדן, אמר לו ליהושע: שאל ממני כל ספיקות שיש לך! אמר לו: רבי, כלום הנחתיך שעה אחת והלכתי למקום אחר? לא כך כתבת בי (שמות לג:יא) וּמִשְׁרַחֲנוּ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן-נֹון לְעַר לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֶהָל! מיד תשש כחו של יהושע, ונשתכחו ממנו שלש מאות הלכות, ונולדו לו שבע מאות ספיקות, ועמדו כל ישראל להרגו. אמר לו הקב"ה: לומר לך אי אפשר, לך וטורדן במלחמה;

תמורה טז.

12. שלשת אלפים הלכות נשתכחו בימי אבלו של משה. אמרו לו ליהושע שאל! א"ל: (דברים ליב) לֹא בְשָׁמַיִם הוּא. אמרו לו לשמואל שאל! אמר להם: (ויקרא כז:לד) אֵלֶּה הַמִּצְוֹת - שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה

תמורה טז.

13. במתניתין תנא: אלף ושבע מאות קלין וחמורין, וגזירות שוות ודקדוקי סופרים נשתכחו בימי אבלו של משה. אמר רבי אבהו: אעפ"כ החזירין עתניאל בן קנז מתוך פלפולו, שנאמר (יהושע טו:יז) וַיִּלְכְּדוּהָ עֵתְנִיאל בֶּן-קִנְזָאֲתִי כָלֵב וַיִּתֵּן לּוֹ אֶת-עֵבְרָה בַתוֹ לְאִשָּׁה

תמורה טז.

- What are the people constantly trying to do in these Midrashim and what is the response to them?
- Are the Jewish people 'ready' for a life without Moshe's nevuah?
- How were people keeping mitzvot in the early days of Bayit Rishon and before? See Appendix 4 for some interesting mekorot on this.

APPENDIX 1 ONE CHAIN OF MESORAH FROM SINAI

The Early Links in the Chain (1313-c1000 BCE)

1. Moshe (Matan Torah – 1313 BCE)
2. Yehoshua
3. Pinchas
4. Eli

The Nevi'im (c1000-c400 BCE)

5. Shmuel HaNavi
6. Dovid
7. Achiyah HaShiloni
8. Eliyahu HaNavi
9. Elisha
10. Yehodaya
11. Zechariah
12. Hoshea
13. Amos
14. Yeshaya
15. Micha
16. Yoel
17. Nachum
18. Chabakuk
19. Tzefaniah
20. Yirmiyah (**Churban Bayis Rishon – 422 BCE**)
21. Baruch ben Neriah
22. Ezra

The Tana'im (c400 BCE-c200 CE)

23. Shimon HaTzadik
24. Antignos Ish Socho
25. Yossi ben Yo'ezer Ish Tzreidah & Yossi ben Yochanan Ish Yerushalayim
26. Yehoshua ben Perachiah & Netai HaArbe'eili
27. Yehudah ben Tabai & Shimon ben Shetach
28. Shemaya & Avtalyon
29. Hillel
30. Raban Yochanan ben Zachai (**Churban Bayis Sheini – 68 CE**)
31. R' Eliezer & R' Yehoshua
32. R' Akiva
33. R' Shimon ben Yochai
34. R' Yehuda HaNasi

The Amora'im (c200-c450 CE)

35. Rav & Shmuel
36. R' Yehuda
37. Rabbah
38. Rava
39. R' Nachman bar Yitzchak
40. R' Chama of Nahardei'ah
41. R' Zavid (The next 8 Individuals were the Reishei Mesivtah in Pumbedisah at the time that R' Ashi was the the Reish Mesivtah in Masa Mechasyah / Surah)
42. R' Dimi of Nahardei'ah
43. Rafram
44. R' Kahanah
45. R' Acha brei D'Rava
46. R' Geviah of Bei Ksil
47. Rafram II
48. R' Rechumi
49. R' Sama

The Savora'im (c450-c550 CE)

50. R' Yossi
51. R' Simonah
52. R' Revai of Rov
53. R' Giza & R' Sama of Peroz Shevur

The Gaonim – The Reishei Mesivtah of Pumbedisah During the Geonic Era (c 550-c1000 CE)*

54. R' Mari Sargo ben R' Dimi (The first Gaon, He started in Proz Shevor, and was then Gaon in Pumbedisah after R' Chanan of Ashakyah)
55. R' Chana
56. R' Rava
57. R' Busai (R' Bustanai)
58. R' Huna Mari ben R' Yosef
59. R' Chiya of Meishan
60. R' Ravva
61. R' Natronai ben R' Nechemia
62. R' Yehuda
63. R' Yosef
64. R' Shmuel ben R' Mari
65. R' Natronai Kahana ben R' Amona
66. R' Avraham Kahana
67. R' Dudai ben R' Nachman
68. R' Chanina ben R' Mesharshiyah
69. R' Malka ben R' Mar Acha

70. R' Rava ben R' Dudai
71. R Shinoi
72. R' Chaninah Kahanah ben R' Avraham Gaon
73. R' Huna HaLevi ben R' Yitzchak HaLevi
74. R' Menashi ben R' Yosef
75. R' Yeshaya HaLevi ben R' Abba
76. R' Yosef ben R' Shila of Shalchi
77. R' Kahana ben R' Chanina Gaon
78. R' Avyumi ben R' Avraham Gaon
79. R' Yosef ben R' Abba
80. R' Avraham ben R' Sherira
81. R' Yosef ben R' Chiya
82. R' Yitzchak ben R' Chaninah
83. R' Yosef ben R' Rabi
84. R' Paltoi ben R' Abaye
85. R' Achai ben R' Mar Rav
86. R' Menachem ben Mar R' Yosef ben R' Chiya
87. R' Matisya ben R' Rabi
88. R' Abba ben R' Ami
89. R' Tzemach ben Paltoi Gaon
90. R' Hai ben R' Dovid (In his days, the yeshivah moved from Pumbedisah to Bagdad)
91. R' Kimoy ben R' Achai Gaon
92. R' Yehuda ben R' Shmuel
93. R' Mevaser Kahanah ben R' Kimoy Gaon
94. R' Cohen Tzedek Kahana ben R' Yosef
95. R' Tzemach ben R' Kafnai
96. R' Chanina ben R' Yehudah Gaon
97. R' Aharon ben R' Yosef
98. R' Nechemia bar Mar R' Cohen Tzedek
99. R' Sherira ben R' Chaninah Gaon
100. R' Hai ben R' Sherira Gaon

* see Note 2 at the end of the list

The Rishonim (c1000 - 1500 CE)

101. Rabbeinu Gershom Me'or HaGolah (His primary teacher was R' Yehudah ben Meir Lionton, but he also learned by R' Hai in Bavel)
102. R' Yaakov ben R' Yakar (Rashi's primary teacher)
103. R' Shlomo Yitzchaki (Rashi)
104. R' Yitzchak ben Asher (Riva)
105. R' Elazar ben R' Nassan (Ravan)
106. R' Eliezer ben R' Yoel HaLevi (Ravya)
107. R' Yitzchak of Vienna (The Ohr Zarua)
108. R' Meir ben R' Boruch of Rotenberg (Maharam Rotenberg)
109. R' Asher ben R' Yechiel (Rosh)
110. R' Yaakov ben HaRosh (The Baal HaTurim)
111. R' Yisrael of Krems (Author of HaGahos HaOshri)
112. R' Shalom ben R' Yitzchak Zekel of Neushtat
113. R' Yaakov [Levi] Molin (Maharil)
114. R' Yaakov Vayl
115. R' Yona of Regensburg / R' Yisrael Bruna / R' Moshe and R' Yehuda Mintz
116. R' Yaakov Margolis
117. R' Yaakov Pollack (The Father of the Yeshivos of Poland)
118. R' Shalom Shachne
119. R' Moshe Isserles (Rama)
120. R' Shlomo Luria (Maharshal; His primary teacher was his grandfather – R' Yitzchak Kliber)

The Achronim (c1500- present day)
--

121. R' Yaakov ben R' Ephrayim Naftali of Lublin
122. The Rebbe R' Heschel of Cracow
123. R' Shabsai Cohen (Shach)
124. R' Moshe Rivkish (Be'er HaGolah) (He and the Shach lived in Vilna at the same time, and both of them fled from there during the Cossack invasion of 1655)
125. R' Pesachiah (Son)
126. R' Eliyahu Kramer (Son-in-Law)
127. R' Yissachar Ber (Son)
128. R' Shlomo Zalman (Son)
129. R' Eliyahu – the Gaon of Vilna (Son)
130. R' Chaim of Volozhin (Student)
131. R' Yitzchak of Volozhin (Son)
132. R' Naftali Tzvi Yehuda Berlin (Netziv) (Son-in-Law)
133. R' Rafael Shapira (Son-in-Law)
134. R' Chaim Soleveitchik of Brisk (Son-in-Law)
135. R' Boruch Ber Leibowitz (Student)
136. R' Nochum Partzovitz (Student)
137. R' Yitzchak Berkowits (Student)
138. R' Anthony Manning (Student)
139. YOU
140. ????????????????????

Notes and Sources

1. The first 40 generations were primarily taken from the Rambam's list in the Introduction to Mishneh Torah. Later Amoraim listed the Reishi Mesivtah of Pumbedisa in order to be able to follow the chain of Pumbedisah straight through the Geonic Era until the era of the Rishonim. The names of these later Amoraim, as well as of the Savoraim and all the Geonim of Pumbedisa were taken from Artscroll's "*From Yavneh to Pumbedisa*" which is in turn largely based on the Igeret of R' Sherira Gaon (who, as Gaon of Pumbedisah, had full access to the Yeshivah's records). The remaining part of this list was put together from different works on Jewish History.

2. Although this list has 138 entries to date, the actual number of generations since Har Sinai is **significantly less**. This is because the list of the later Amoraim, as well as the list of the Geonim, is a list of the Roshei Yeshivah in Pumbedisa. Many of these Roshei Yeshivah were *students of the same teacher*, and thus *all from the same generation*. It follows that a list involving only one name per generation would be considerably shorter.

3. In this context it is worthy to mention R' Akiva Tatz's reckoning of the amount of generations since the giving of the Torah. We are currently in 5775, with Matan Torah having taken place in 2448. Accordingly, the giving of the Torah took place 3327 years ago. If we allow 40 years for each generation, it follows that Matan Torah was only 83 generations ago. Consider that I was close to my great grandmother and learnt from her (she died when I was twenty six.) She was born in the 19C in Lithuania and old people she met as a small child may have met the Vilna Gaon (back 10 skips)!

APPENDIX 2

THE RAMBAM'S CHAIN OF MESORAH IN MISHNE TORAH

נמצא מרב אשי עד משה רבינו עליו השלום ארבעים דורות ואלו הן:

- (א) רב אשי מרבא.
- (ב) ורבא מרבה.
- (ג) ורבה מרב הונא.
- (ד) ורב הונא מר' יוחנן ורב ושמואל.
- (ה) ורבי יוחנן ורב ושמואל מרבינו הקדוש.
- (ו) ורבינו הקדוש מרבי שמעון אביו.
- (ז) ורבי שמעון [מרבן גמליאל אביו.
- (ח) ורבן גמליאל מרבן שמעון אביו.
- (ט) ורבן שמעון מרבן גמליאל הזקן אביו.
- (י) ורבן גמליאל הזקן מרבן שמעון אביו.
- (יא) ור' שמעון מהלל אביו ושמאי.
- (יב) והלל ושמאי משמעיה ואבטליון.
- (יג) ושמעיה ואבטליון מיהודה ושמעון.
- (יד) ויהודה ושמעון מיהושע בן פרחיה ונתאי הארבל.
- (טו) ויהושע ונתאי מיוסי בן יועזר ויוסף בן יוחנן.
- (טז) ויוסי בן יועזר ויוסף בן יוחנן מאנטיגנוס.
- (יז) ואנטיגנוס משמעון הצדיק.
- (יח) ושמעון הצדיק מעזרא.
- (יט) ועזרא מברוך.
- (כ) וברוך מירמיה.
- (כא) וירמיה מצפניה.
- (כב) וצפניה מחבקוק.
- (כג) וחבקוק מנחום.
- (כד) ונחום מיואל.
- (כה) ויואל ממיכה.
- (כו) ומיכה מישעיה.
- (כז) וישעיה מעמוס.
- (כח) ועמוס מהושע.
- (כט) והושע מזכריה.
- (ל) וזכריה מיהודע.
- (לא) ויהודע מאלישע.
- (לב) ואלישע מאליהו.
- (לג) ואליהו מאחיה.
- (לד) ואחיה מדוד.
- (לה) ודוד משמואל.
- (לו) ושמואל מעלי.
- (לז) ועלי מפנחס.
- (לח) ופנחס מיהושע.
- (לט) ויהושע ממשה רבינו.
- (מ) ומשה רבינו מפי הגבורה. נמצא שכולם מה' אלהי ישראל:

הקדמה ליד החזקה לרמב"ם

Revelation at Mt. Sinai - (1312 BCE)

1. Moshe (1392-1272 BCE)	2. Yehoshua (1354-1244 BCE)	3. Pinchus
4. Eli (929 BCE)	5. Shmuel (889 BCE)	6. David (876 BCE)
7. Achiah (800 BCE)	8. Eliyahu (870-726 BCE)	9. Elishah (717 BCE)
10. Yehoyada (695 BCE)	11. Zechariah (680 BCE)	12. Hoshea (575 BCE)
13. Amos (560 BCE)	14. Isaiah (548 BCE)	15. Michah (560 BCE)
16. Yoel (510 BCE)	17. Nachum (510 BCE)	18. Chavakuk (510 BCE)
19. Tzafaniah (460 BCE)	20. Jeremiah (462 BCE)	21. Baruch (347 BCE)
22. Ezra (348 BCE)		

APPENDIX 3
THE NEVAH OF MOSHE RABBEINU

ואשוב אל פנת זה היסוד השביעי, ואמר, כי נבואת משה נבדלה מנבואת כל הנביאים בארבעה הבדלים:

ההבדל הראשון - כי איזה נביא שיהיה, לא ידבר ה' עמו אלא על ידי אמצעי, ומשה בלא אמצעי, כמו שאמר²⁵: "פה אל פה אדבר בו".

וההבדל השני - כי כל נביא לא תבואהו הנבואה אלא בעת השנה, כמו שאמר בכמה מקומות: "בחלום הלילה"²⁸, "וניתחלם"²⁹, "בחלום (ב)חזיון לילה"³⁰, ונרבה מזה הענין, או ביום אחר שתפל תרדמה³¹ על הנביא, ובמצב שיתבטלו בו חושיו ויתפנו רעיוניו כעין שנה, וזה המצב נקרא 'מחזה' ו'מראה'³², ועליו יאמר³³: "במראות אלהים". ומשה יבואהו הדבור ביום, והוא עומד בין שני הכרובים, כמו שיעדו ה'³⁴: "ונודעתי לה שם ודברתי אתה (שם)" וכו'. אומר ותעלה³⁵: "אם יהיה נביאכם, ה' במראה אליו אתנדע, בחלום אדבר בו, לא כן עבדי משה".

וההבדל השלישי - כי הנביא, כאשר תבואהו הנבואה, ואף על פי שהיא במראה ועל ידי מלאך, יחלש מזגו ויתמוגג בנינו, ותפל עליו אימה גדולה מאד, כמעט שתצא נפשו בגללה, כמו שבאר בנביאל כשדבר אליו גבריאל במראה, אומר³⁶: "ולא נשאר בי כח והודי נהפך [עלי] למשחית ולא עצרתי כח", ואמר³⁷: "ואני הייתי נרדם על פני ופני ארצה", ואמר³⁸: "במראה נהפכו צירי עלי". ומשה אינו כן, אלא יבואהו הדבור ולא ישיגהו רתת בשום פנים, והוא אומר³⁹: "ודבר ה' אל משה פנים אל פנים כאשר ידבר איש אל רעהו", רצונו לומר: כמו שלא תפל על האדם חרדה מדבור חברו - כן הוא, עליו השלום, לא הנה נחרד מן הדבור, ואף על פי שהיה פנים בפנים, וזה לחזק דבקוהו בשכל, כמו שאמרנו.

וההבדל הרביעי - שכל הנביאים לא תבואם הנבואה בכחיתם, אלא ברצון ה', ופעמים שיעמד הנביא משך שנים ולא תבואהו נבואה, ופעמים יבקש מן הנביא שידיע דבר בנבואה, ויעמד עד שיתנבא בו אחר ימים או אחר חודשים, או לא יודיעהו אותו כלל. וכבר ראינו מהם מי שהכין עצמו בהרחבת נפשו וזכור מחשבתו, כמו שעשה אלישע, באמר⁴⁰: "ועתה קחו לי מגן", וכאתהו הנבואה. ואין זה הכרחי שינבא כאשר יכין עצמו. ומשה רבנו, כאשר רצה - אומר⁴¹: "עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם". ואמר⁴²: "דבר אל אהרן אחיך ואל יבא בכל עת", ואמר⁴³: "אהרן בכל יבוא, יבוא, ואין משה בכל יבוא".

רמב"ם - הקדמה לפ' חלק, משנה סנהדרין

ואתה רואה שכל ד' הבדלים האלה ענינם אחד. והוא היות הנביאים מנבאים על ידי הכח המדמה ומשה רבינו ע"ה בלתו. ולכן היתה נבואתם בחלום או במארה, ששניהם הוא בבטול החושים לטרדת כחם הדמיוני בנבואה ... ראויים מה שהם רואים במשל וחידה ... זה הוא ענין הכח המדמה ופעולתו ... היות הנביאים יראים ונבהלים ומתמוגגים, אין ענינו אלא התפעלות המדמה בקיבול אותה השגה המבהילה אצלו ... שאר הנביאים מפני היות האמצעי בנביאותיהם הכח הדמיוני לא היו מוכנים בכל עת. ... הנה הם היו ארבעה ההבדלים האלה לקוחים מפאת המקרים האמנם ענינם הוא אחד

פ' אברבנל על מורה נבוכים בלה

APPENDIX 4 MITZVOT DURING BAYIT RISHON

• It is not clear from the Tanach itself how the halachic system operated in practice during the Bayit Rishon period and one would not necessarily expect the Tanach to be clear on this point (it's not a history book or a sefer about the development of halacha). There is clear evidence throughout the Tanach of Torah mitzvot being kept in different circumstances. There are also many examples of events in Tanach which appear to contradict the mitzvot and halacha. Chazal examine these with a view to explaining their halachic operation (eg David and Batsheva, Eliyahu at Har Carmel and many others) and explain the halachic principles in TsbP which underpin the relevant events.

The following lists come from a shiur on this topic delivered at Yeshivat Har Etzion by Dr. Yoav Barzilay²

א. עדויות מפורשות על קיום מצוות ככתוב בתורה

- יהושע פרק ח' ל-לה: אָז יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ לַה' א-הוּ יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל: פֶּאֶשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד ה' אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּכַתּוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבֵּחַ אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא הִגִּיף עֲלֵיהֶן בְּרָזָל וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לַה' וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים: וַיִּכְתֹּב שָׁם עַל הָאֲבָנִים אֶת מִשְׁנֵה תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל...
- ועוד הרבה בספר יהושע: כיבוש הארץ (י' מ), לא תחיה כל נשמה (י"א יד-טו), חלוקת נחלות (י"ד ה) גם לבנות צלפחד (י"ז ד-ו), חלוקת ערי הלוויים בגורל (כ"א ח), ערי מקלט (כ' א-ט), נחלת שנים וחצי השבטים (כ"ב).
- מלכים ב' י"ד ו (אמציה): וְאֵת בְּנֵי הַמְּפִיָּם לֹא הִמִּית כְּכַתּוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר צִוָּה ה' לֵאמֹר לֹא יוֹמְתוּ אֲבוֹת עַל בְּנֵים וּבָנִים לֹא יוֹמְתוּ עַל אֲבוֹת כִּי אִם אִישׁ בְּחֻטְאוֹ יוֹמֵת יוֹמֵת.

ב. מצוות ידועות שנוכרות מעט וקיומן שונה או סתום

- ברית מילה – יהושע ה'
- שבת – מל"ב ד' כג (פעם אחת בכל נ"ו), ישעיהו נ"ו ב-ז, נ"ח יג-יד, ירמיהו י"ז, יחזקאל - חילול שבת: כ', כ"ב, כ"ג, וקיומה בעת הגאולה בפרקי המקדש: מ"ד-מ"ו. איכה ב' ו.
- ראש חודש – שמ"א כ' ה-ו, ישעיהו א' יג, ס"ו כג, הושע ב' יג, עמוס ח' ד-ו,
- פסח – יהושע ה', חזקיהו (דה"ב ב' ל'): "כי מימי שלמה... לא כזאת בירושלם", יאשיהו (מל"ב כ"ג כא: "כי לא נעשה כפסח הזה מימי השופטים...", דה"ב ל"ה: "... מימי שמואל הנביא"), יחזקאל מ"ה, עזרא ו' יט-כב.
- סוכות – מל"א ח' ב (בחג), יחזקאל מ"ה, עזרא ג' ד, נחמיה ח' יג-יח (כי לא עשו מימי ישוע בן נון).
- ביעור האובות והיידעונים מן הארץ - שמ"א כ"ח, שאול הסיר (מעצמו?), ופנה לבסוף לבעלת האוב מעין דור!
- אכילה על הדם - שמ"א י"ד לא-לה (ויקרא י"ז י, י"ט כו), יחזקאל ל"ג כה
- אכילת לחם קודש (וחולין) בטהרה - שמ"א כ"א ד-ז (דוד ואחיהם בנב. לחם הפנים לזרים!)*
- טהרה מטומאה (נידה?) – שמ"ב י"א ד: "והיא מתקדשת מטומאתה".

ג. מצוות שנזכרות בדרך אגב ללא ציון זיקתן לתורה:

- איסור חדש - יהושע ה' י-יא (השוו: ויקרא כ"ג יד-טו) [לא נזכר גם העומר וספירתו]
- הורדת התלוי מהעץ לעת ערב - יהושע ח' כט, י' כו-כז (השוו: דברים כ"א כב-כג)
- בניית הבית מאבני גזית שהוסעו מרחוק ולא סותתו במקום הבית - מל"א ה' לא - ו' ז (השוו: שמות כ' כא)
- מגילת רות: לקט - רות ב'; ייבום - ג' ט-יג, ד' א-יא; גאולת שדה - רות ד' א-ז (ירמיהו ל"ב ז-ב), מחצית השקל - תיקון יהואש מל"ב י"ב (השוו: שמות ל' יב-טז)
- מאכלות אסורים: "אכלי בשר החזיר והשקץ והעכבר... " - ישעיה ס"ה ג-ד, ס"ו ג, יז (נראה שייך לע"ז) [העדויות הארכיאולוגיות מאשרות שעם ישראל הקפיד להימנע מאכילה והקרבה של בע"ח טמאים]

ד. שתיקה מהציוויים שבתורה במקומות שמתבקש להזכירם

[יש שתיקה כללית מרוב המצוות]

- מינוי מלך - דרישת העם למינוי מלך "ככל הגויים" ותשובת שמואל (שמ"א ח')
- ראש השנה - לא נזכר בסיפור רצח גדליה בחודש השביעי (ירמיהו מ"א א-ו), תיאורו מעורפל בעזרא ג' א-ג, ואף בנחמיה ז' עב - ח' ג, ט-יד.
- יום כיפור - לא נזכר בחנוכת הבית של שלמה (מל"א ח' ב, = דה"ב ז' ט-י) ולא בשום מקום אחר! שבועות - אסא כורת ברית ושבועה בין ישראל לה' בחודש השלישי לדרוש את התורה (דה"ב ט"ו ג-טו). [גם ביחזקאל מ"ה יח-כה נזכרים רק פסח וסוכות!]
- מצורע - גיחזי ממשיך לתפקד ואף מדבר עם המלך (מל"ב ח' א-ו), ארבעת המצורעים, עוזיהו.
- משפט המלך - רק אצל נבות יש משפט בעדים [עד שיהושפט מעמיד שופטים בכל עיר (דה"ב י"ט)].
- מלחמה בעמלק - שמ"א ט"ו ב-ג (נראה כציווי חדש לשאול, אין המשך של ציווי לדוד)
- דוד ובת שבע - הדגש על הצד המוסרי (ובקושי על איסור אשת איש).
- מכירת בנים לעבדות - אלישע הנביא מול האלמנה שהנושה בא לקחת את בניה לעבדים (מל"ב ד' א-ז).

ה. מעשים לסתור - התעלמות מאיסורים מפורשים

- קבלת רות המואבית לקהל ה' (בניגוד לאיסור בדברים כ"ג ד) ונישואי שלמה לנעמה העמונית.
- נישואי דוד לשתי אחיות בנות שאול, מרב (שנתנה לעדריאל!) ומיכל (שנתנה לפלטי) - שמ"א י"ח יז-כז
- החזרת מיכל לדוד אחרי נישואיה לפלטי בן ליש (שמ"א כ"ה מד, שמ"ב ג' יד)
- מאכלות אסורים - דוד אוכל אצל שבי בן נחש "...ודבש וחמאה וצאן ושפות בקר" (שמ"ב י"ז כח-כט). [יהויכין מקבל "ארוחת תמיד" ממלך בבל (מל"ב כ"ה כז-ל), שלא כמו דניאל (י' א-ג)]
- עבד עברי - ירמיהו ל"ד ח-יא, יד
- טומאת מת - במלחמת יהושפט מול מואב ועמון (דה"ב כ' כד-כח) לא חוששים לכך ועולים ישר מהמלחמה אל בית ה' להודות (בניגוד למלחמת מדין במדבר ל"א)
- הקרבת בנים! - בת יפתח, אחז - מל"ב ט"ז ג (= דה"ב כ"ח ג), טיהור יאשיהו - מל"ב כ"ג י, "אשר לא עלתה על לבי" (ירמיהו ז' לא, י"ט ה, כ"ב לה, יחזקאל כ"ג לט)
- תורת הקורבנות ביחזקאל מ"ה-מ"ו